© Я. І. Чайковський, Є. Я. Чайковський

Отримано: 28 травня 2026 р.

Прорецензовано: 03 червня 2026 р.

Прийнято до друку: 05 червня 2026 р.

Дата публікації: 24 червня 2026 р.

email: slawik1966@gmail.com

ORCID-ідентифікатор: https://orcid.org/0000-0002-1287-8094

email: chaikovsky26@gmail.com

ORCID-ідентифікатор: https://orcid.org/0009-0007-0179-5422

DOI: http://doi.org/10.25264/2311-5149-2026-41(69)-186-196

Чайковський Я. І., Чайковський Є. Я. Відкритий банкінг і фінтех-екосистема як чинники трансформації банківського бізнесу в цифровій економіці. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Економіка».* Острог : Вид-во НаУОА, червень 2026. № 41(69). С. 186–196.

УДК: 336.71:004.738.5:330.341.1

JEL-класифікація: E58, G21, O31, O33, L86

Чайковський Ярослав Іванович,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу
Західноукраїнського національного університету, м. Тернопіль

Чайковський Євген Ярославович,
доктор філософії (PhD),
доцент кафедри менеджменту, економіки та туризму
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП», м. Львів

ВІДКРИТИЙ БАНКІНГ І ФІНТЕХ-ЕКОСИСТЕМА ЯК ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

У статті досліджено роль відкритого банкінгу та фінтех-екосистеми як ключових чинників трансформації банківського бізнесу в умовах цифрової економіки. Розкрито сутність відкритого банкінгу та фінтех-екосистеми як взаємопов'язаних елементів цифрової фінансової інфраструктури, що забезпечують обмін даними, розвиток інноваційних фінансових сервісів і формування нових моделей взаємодії учасників фінансового ринку. Проаналізовано еволюцію концепції відкритого банкінгу та визначено його роль у посиленні конкуренції, розширенні доступу до фінансових даних і розвитку фінансових інновацій.

Досліджено особливості функціонування фінтех-екосистеми як багаторівневої мережі взаємодії банківських установ, фінтех-компаній, технологічних провайдерів і споживачів фінансових послуг. Визначено основні напрями цифрової трансформації банківського бізнесу, зокрема платформізацію, розвиток дистанційного банківського обслуговування, впровадження технологій штучного інтелекту, аналітики великих даних та посилення кібербезпеки.

Окрему увагу приділено оцінці нормативно-правового регулювання відкритого банкінгу в Україні та його впливу на розвиток конкурентного фінансового середовища. Обґрунтовано перспективи подальшої інтеграції банківських установ у фінтех-екосистему цифрової економіки на основі розвитку відкритих API, моделей Banking-as-a-Service та платформних бізнес-моделей. Доведено, що відкритий банкінг і фінтех-екосистема формують основу структурної трансформації банківського бізнесу, сприяючи підвищенню його конкурентоспроможності, інноваційності та клієнтоорієнтованості.

Ключові слова: *банківські установи, банківський бізнес, відкритий банкінг, фінтех-екосистема, цифрова трансформація, цифровізація, фінансові технології, API-економіка, фінансові інновації, цифровий банкінг.*

Yaroslav Chaikovskyi,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Financial Technologies and Banking Business,
West Ukrainian National University, Ternopil

Yevhen Chaikovskyi,
PhD in Economics, Associate Professor
at the Department of Management, Economics and Tourism,
Lviv Institute of the Private Joint-Stock Company «Higher Education Institution
«Interregional Academy of Personnel Management»», Lviv

OPEN BANKING AND THE FINTECH ECOSYSTEM AS DRIVERS OF BANKING BUSINESS TRANSFORMATION IN THE DIGITAL ECONOMY

The article examines the role of open banking and the FinTech ecosystem as key drivers of banking business transformation in the digital economy. The essence of open banking and the FinTech ecosystem is conceptualized as interconnected elements of the digital financial infrastructure that facilitate seamless data exchange, the development of innovative financial services, and the formation of new interaction models among financial market participants. The evolution of the open banking concept is analyzed, and its definitive role in enhancing market competition, expanding access to financial data, and fostering financial innovation is determined.

© Я. І. Чайковський, Є. Я. Чайковський

The study investigates the features of the FinTech ecosystem as a multi-level network of interaction among banking institutions, FinTech companies, technology providers, and consumers of financial services. The main directions of the digital transformation of the banking business are identified, including platformization, the development of remote banking services, the implementation of artificial intelligence technologies, big data analytics, and the reinforcement of cybersecurity measures.

Particular attention is devoted to assessing the regulatory framework for open banking in Ukraine and its direct impact on developing a competitive financial environment. The prospects for further integration of banking institutions into the FinTech ecosystem of the digital economy are substantiated through the development of open APIs, Banking-as-a-Service (BaaS) models, and platform-based business models. The research demonstrates that open banking and the FinTech ecosystem form the foundation for the structural transformation of the banking business, contributing to increased competitiveness, innovation, and customer-centricity.

Keywords: *banking institutions, banking business, open banking, FinTech ecosystem, digital transformation, digitalization, financial technologies, API economy, financial innovations, digital banking.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку фінансового сектору характеризується активною цифровою трансформацією банківського бізнесу, що супроводжується впровадженням інноваційних фінансових технологій, розвитком цифрових каналів обслуговування клієнтів та формуванням нових моделей взаємодії між учасниками ринку фінансових послуг. Однією з ключових тенденцій цифрової економіки є становлення відкритого банкінгу (Open Banking), який передбачає безпечний обмін фінансовими даними між банківськими установами та сторонніми постачальниками послуг через стандартизовані програмні інтерфейси (Application Programming Interface, API). Такий підхід сприяє посиленню конкуренції на ринку фінансових послуг, розширенню можливостей для інновацій та підвищенню якості обслуговування клієнтів [1; 2, 148].

Водночас розвиток відкритого банкінгу нерозривно пов'язаний із формуванням фінтех-екосистеми, яка об'єднує банківські установи, фінтех-компанії, регуляторні органи, технологічних провайдерів та споживачів фінансових послуг. Фінтех-компанії дедалі активніше впроваджують інноваційні рішення у сфері платежів, кредитування, інвестування, управління фінансами та цифрової ідентифікації, що змінює традиційні бізнес-моделі банківських установ та стимулює їх до пошуку нових підходів до організації діяльності [3; 4; 5].

Цифровізація банківського сектору сприяє переходу від традиційної моделі функціонування банківських установ до платформного банкінгу, заснованого на інтеграції цифрових сервісів, використанні великих даних, штучного інтелекту, відкритих API та концепції Banking-as-a-Service. У результаті банківські установи трансформуються з класичних фінансових посередників у багатофункціональні цифрові платформи, що забезпечують комплексне обслуговування клієнтів у режимі реального часу [6; 7; 10].

За цих умов особливої наукової та практичної значущості набуває дослідження ролі відкритого банкінгу та фінтех-екосистеми у трансформації банківського бізнесу, визначення їх впливу на конкурентоспроможність банківських установ, розвиток інноваційних фінансових послуг і формування нової архітектури фінансового сектору в умовах цифрової економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблематики відкритого банкінгу, розвитку фінтех-екосистем та цифрової трансформації банківського бізнесу активно представлені у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі. Зокрема, Я. М. Гринчишин розглядає відкритий банкінг як важливий чинник трансформації ринку фінансових послуг у цифрових умовах [3], а О. С. Іванишина, А. А. Ваховська та Я. М. Бабій підкреслюють його інституційну роль у формуванні фінтех-екосистем та інноваційної підприємницької культури [6, 149]. І. В. Яцкевич акцентує увагу на розвитку FinTech-екосистем як інтегрованого середовища взаємодії банків і фінтех-компаній [15, 191].

Фундаментальні аспекти цифрової трансформації фінансового сектору та розвитку фінансових технологій досліджуються у працях П. Гомбера, Ж.-А. Коха і М. Зірінга [16], Б. Кінга [17] та Х. Вівеса [20], де розкривається еволюція банківських бізнес-моделей і процес платформізації фінансових послуг. В українському науковому дискурсі В. В. Коваленко аналізує цифрову трансформацію банківського сектору [7], Я. І. Бурцев – тенденції розвитку фінансових технологій [2], О. І. Береславська – трансформацію банківських послуг у цифровому середовищі [1], а Н. Б. Демчишак, Р. В. Лоїк та А. В. Лоїк – ризики та перспективи диджиталізації банківської системи [4]. Також Д. Кретов, О. Кретова, Л. Жердецька та Я. Чайковський аналізують цифровізацію корпоративного банкінгу та стратегії розвитку обслуговування корпоративних клієнтів [18, 92], а Б. Луців і Я. І. Чайковський досліджують роль FinTech у трансформації банківського, страхового та фондового ринків України [9, 194]. Окремо Д. Кретов і О. Кретова розглядають питання цифрової зрілості банківського сектору [8], а Б. І. Пшик – вплив цифровізації на фінансову стабільність і економічну безпеку [13].

Водночас, попри значну кількість наукових досліджень, недостатньо розкритим залишається комплексний взаємозв'язок відкритого банкінгу та фінтех-екосистеми як взаємодоповнюючих чинників

трансформації банківського бізнесу, а також їх вплив на формування нових платформних бізнес-моделей і підвищення конкурентоспроможності фінансового сектору. Це зумовлює необхідність подальших наукових досліджень у даному напрямі.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є дослідження ролі відкритого банкінгу та фінтех-екосистеми як ключових чинників трансформації банківського бізнесу в умовах цифрової економіки, а також обґрунтування їх впливу на зміну бізнес-моделей банківських установ, розвиток інноваційних фінансових сервісів і підвищення ефективності функціонування банківського сектору. Для досягнення поставленої мети у статті передбачено вирішення таких завдань: узагальнити теоретичні підходи до трактування сутності відкритого банкінгу та фінтех-екосистеми як складових цифрової трансформації фінансового сектору; дослідити еволюцію концепції відкритого банкінгу та його роль у розвитку конкурентного середовища на ринку фінансових послуг; проаналізувати особливості функціонування фінтех-екосистеми та її вплив на інноваційний розвиток банківського бізнесу; визначити основні напрями цифрової трансформації банківських установ в умовах розвитку фінансових технологій; оцінити вплив нормативно-правового регулювання відкритого банкінгу в Україні на розвиток фінансового сектору; обґрунтувати перспективи подальшої інтеграції банківських установ у фінтех-екосистему цифрової економіки.

Виклад основного матеріалу. У сучасній економічній літературі відкритий банкінг трактується як концепція організації фінансових послуг, заснована на стандартизованому та безпечному обміні фінансовими даними між банками та сторонніми постачальниками послуг через відкриті API. Науковці наголошують, що впровадження відкритого банкінгу сприяє посиленню конкуренції на фінансовому ринку, активізації інноваційних процесів і розширенню доступу клієнтів до персоналізованих фінансових продуктів та сервісів [1; 6, 149].

З позицій інституційного підходу відкритий банкінг розглядається як нова модель взаємодії учасників фінансового ринку, що передбачає трансформацію ролі банку від традиційного фінансового посередника до платформного провайдера фінансових сервісів у межах цифрової екосистеми. У цьому контексті Б. Кінг у концепції «Bank 4.0» підкреслює, що банківські послуги повністю інтегруються у цифрове середовище клієнта та стають доступними в режимі реального часу [17].

Згідно з результатами досліджень П. Гомбера, Ж.-А. Коха та М. Зірінга, цифрові фінанси та фінтех є ключовими драйверами структурних змін у банківському секторі, оскільки вони змінюють механізми надання фінансових послуг, знижують транзакційні витрати та сприяють формуванню нових бізнес-моделей, заснованих на даних і технологіях [16]. У цьому контексті відкритий банкінг розглядається як інструмент інфраструктурної та регуляторної трансформації фінансового сектору, що підтримує розвиток фінтех-екосистеми.

Фінтех-екосистема є інтегрованою мережею взаємодії між банківськими установами, фінтех-компаніями, технологічними провайдерами, регуляторами та споживачами фінансових послуг, що забезпечує спільне створення інноваційних фінансових продуктів і сервісів. Вона характеризується поєднанням кооперації та конкуренції (co-opetition), що сприяє прискоренню цифрової трансформації фінансового сектору [15].

У праці Б. Л. Луціва та Я. І. Чайковського підкреслюється, що FinTech забезпечує не лише модернізацію банківської системи України, а й поглиблення взаємодії між банківським, страховим і фондовим сегментами, що сприяє формуванню інтегрованої фінансової екосистеми [9, 196].

Я. М. Гринчишин визначає відкритий банкінг як концепцію безпечного та стандартизованого обміну фінансовими даними між банківськими установами, клієнтами та сторонніми постачальниками послуг через API, що забезпечує розвиток відкритої фінансової екосистеми [3].

На думку О. С. Іванишиної, А. А. Ваховської та Я. М. Бабій, відкритий банкінг є інституційною моделлю регламентованого обміну фінансовими даними через стандартизовані API за згодою клієнта, що забезпечує перехід від закритих банківських систем до відкритої платформенної екосистеми [6, 148, 152].

Відповідно до Положення про відкритий банкінг в Україні, відкритий банкінг визначається як структурований і безпечний обмін даними між надавачем платіжних послуг з обслуговування рахунку та стороннім надавачем платіжних послуг через спеціалізовані інтерфейси (API), що здійснюється за згодою користувача з метою надання відповідних платіжних послуг [11]. У роз'ясненнях Національного банку України відкритий банкінг розглядається як система безпечного обміну даними між надавачами платіжних послуг, яка забезпечує доступ до інформації про рахунок та можливість ініціювання платіжних операцій [10].

Узагальнення наукових підходів свідчить, що відкритий банкінг і фінтех-екосистема є взаємопов'язаними елементами цифрової трансформації фінансового сектору, які формують нову архітектуру фінансових послуг, засновану на відкритих API, партнерських моделях взаємодії та платформних рішеннях.

Представлені підходи дозволяють систематизувати трактування відкритого банкінгу як ключового елементу цифрової фінансової інфраструктури (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до трактування відкритого банкінгу

Джерело	Підхід до відкритого банкінгу
Б. Кінг [17]	Платформна модель відкритого банкінгу («banking without a bank»), де банк трансформується у цифрову платформу фінансових сервісів
Я. М. Гринчишин [3]	Концепція безпечного обміну фінансовими даними між банками та сторонніми постачальниками через API за згодою клієнта, що формує відкриту фінансову екосистему
О. С. Іванишина, А. А. Ваховська, Я. М. Бабій [6]	Інституційна модель регламентованого обміну фінансовими даними через стандартизовані API, що забезпечує перехід до платформної екосистеми
НБУ (Положення про відкритий банкінг) [11]	Структурований і безпечний обмін даними між надавачами платіжних послуг через API за згодою користувача

Джерело: складено авторами на основі [3; 6; 10; 11; 17].

На основі табл. 1 можна зробити висновок, що відкритий банкінг розглядається як інфраструктурна та регуляторна основа цифрової трансформації фінансового сектору.

Узагальнюючи наведені підходи, можна виокремити три основні трактування відкритого банкінгу:

1) як технологічної моделі обміну фінансовими даними через стандартизовані API;

2) як інституційно-регуляторної моделі забезпечення відкритості, конкуренції та захисту прав користувачів фінансових послуг;

3) як платформної бізнес-моделі, що передбачає трансформацію банків у цифрові екосистеми фінансових сервісів.

На нашу думку, відкритий банкінг можна розглядати як регульовану технологічно-інституційну модель обміну фінансовими даними між учасниками фінансового ринку через стандартизовані API за згодою користувача, що забезпечує розвиток конкуренції, інновацій та формування відкритої фінансової екосистеми.

Фінтех-екосистема є багаторівневою структурою взаємодії учасників фінансового ринку, що забезпечує генерацію інновацій, розвиток цифрових сервісів та трансформацію традиційної ролі банків. Вона виступає ширшим інституційним середовищем, у межах якого відбувається взаємодія фінансових і технологічних учасників ринку.

Взаємодія відкритого банкінгу та фінтех-екосистеми формує нову модель фінансового посередництва, орієнтовану на відкритість, інтеграцію сервісів та розвиток інноваційних бізнес-моделей.

Отже, відкритий банкінг і фінтех-екосистема є взаємопов'язаними елементами цифрової трансформації фінансового сектору, де відкритий банкінг формує технологічну та регуляторну основу, а фінтех-екосистема забезпечує інституційне середовище для розвитку інноваційних фінансових продуктів і нових бізнес-моделей банківської діяльності.

Еволюція відкритого банкінгу є логічним результатом поступового переходу фінансового сектору від закритих, інституційно відокремлених моделей надання банківських послуг до інтегрованих цифрових платформ, що забезпечують взаємодію різних учасників ринку. Початково банківська діяльність базувалася на принципі повного контролю фінансової інформації самим банком, що формувало високі бар'єри входу для нових учасників і обмежувало рівень конкуренції. Однак розвиток цифрових технологій, API-архітектур та регуляторних змін поступово трансформував цю модель у більш відкриту та клієнтоорієнтовану систему [1; 6, 148].

Еволюція відкритого банкінгу демонструє перехід від традиційної закритої моделі банківських послуг до відкритих платформ, де дані клієнтів можуть безпечно використовуватися сторонніми постачальниками фінансових сервісів. Особливу роль у цьому процесі відіграють регуляторні ініціативи, цифровізація та зростання конкуренції на ринку фінансових послуг (рис. 1) [3; 6; 10; 11].

Схема на рис. 1 відображає поступову трансформацію банківської моделі: від класичного банку як єдиного постачальника послуг до екосистемної платформи. Це свідчить про посилення конкуренції з боку фінтех-компаній та технологічних гігантів, а також про зміну ролі банків як провайдерів інфраструктури та даних.

На сучасному етапі відкритий банкінг розглядається як результат поєднання технологічної еволюції фінансового сектору та регуляторного стимулювання конкуренції. Як зазначається у наукових дослідженнях, ключовим драйвером становлення відкритого банкінгу стало прагнення підвищити ефективність фінансових послуг шляхом використання даних клієнтів (за їх згодою) сторонніми постачальниками

фінансових сервісів [3]. Це забезпечує формування нової архітектури ринку фінансових послуг, де банки перестають бути єдиними провайдерами фінансових продуктів.

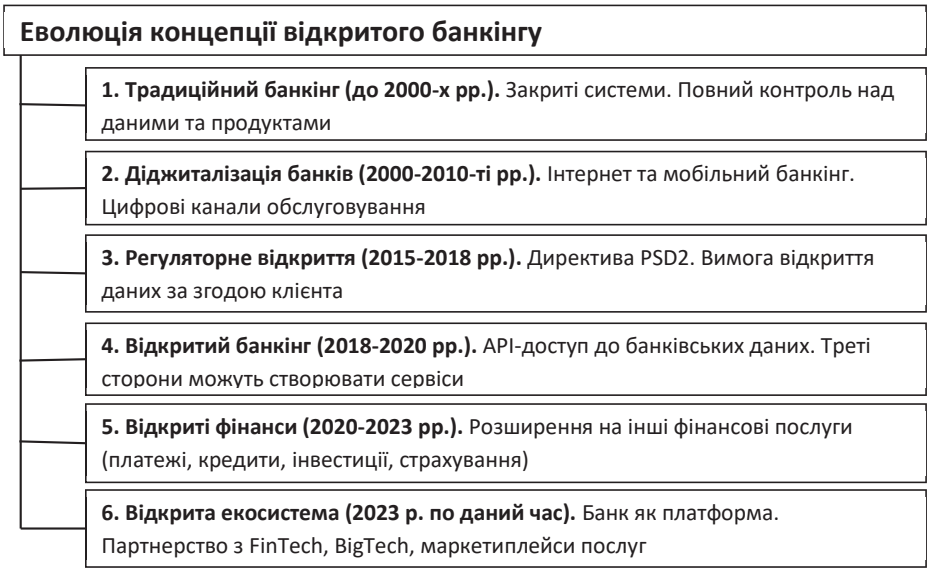

Рис. 1. Еволюція концепції відкритого банкінгу

Джерело: складено авторами на основі [3; 6; 10; 11].

Подальший розвиток концепції відкритого банкінгу пов'язаний із його інституціоналізацією та закріпленням у нормативно-правових актах. Важливим етапом стало формування підходів до регулювання відкритого доступу до платіжної інфраструктури, що заклало основу для розвитку конкурентного фінансового середовища. У цьому контексті відкритий банкінг починає розглядатися не лише як технологічна інновація, а як елемент фінансової інфраструктури, що змінює правила взаємодії між учасниками ринку [6, 148].

У контексті розвитку конкурентного середовища відкритий банкінг виступає ключовим інструментом зниження бар'єрів входу на фінансовий ринок. Завдяки доступу до банківських даних сторонні фінтех-компанії отримують можливість створювати інноваційні продукти, які конкурують із традиційними банківськими послугами або доповнюють їх. Це, у свою чергу, стимулює банківські установи до впровадження інновацій, підвищення якості сервісу та оптимізації бізнес-процесів [3; 6, 149].

Таким чином, еволюція відкритого банкінгу характеризується переходом від закритих банківських систем до відкритих цифрових платформ, що базуються на обміні даними, партнерстві між учасниками ринку та використанні інноваційних технологій. Його роль у розвитку конкурентного середовища полягає у формуванні нової моделі фінансового ринку, де конкуренція відбувається не лише між банками, а й між банківськими установами та фінтех-компаніями, що суттєво підвищує ефективність та інноваційність банківського бізнесу.

Фінтех-екосистема у сучасних умовах цифрової економіки є складною багаторівневою структурою, що об'єднує банківські установи, фінтех-компанії, телекомунікаційні та технологічні підприємства, регуляторні органи, інвесторів і споживачів фінансових послуг. Її ключовою особливістю є формування мережевої взаємодії між учасниками ринку, що базується на принципах відкритості, цифрової інтеграції та спільного створення інноваційних продуктів [16, 190].

Фінтех-екосистема характеризується високим рівнем взаємозалежності її учасників та поєднанням конкурентних і кооперaційних відносин (co-opetition), що забезпечує прискорене впровадження інновацій у фінансовому секторі. У межах такої системи банківські установи поступово трансформуються з монополістів фінансових послуг у елементи інтегрованої цифрової інфраструктури, що взаємодіють із зовнішніми технологічними провайдерами.

Важливою особливістю функціонування фінтех-екосистеми є її платформний характер. Фінансові послуги дедалі частіше надаються через цифрові платформи, які забезпечують інтеграцію різних сервісів – платежів, кредитування, інвестиційних продуктів та аналітики даних [9, 196; 20]. Такий підхід змінює традиційну структуру банківського бізнесу, оскільки банки втрачають виключну роль посередника і перетворюються на провайдерів інфраструктури або партнерів у більш широких екосистемах.

Х. Вівес підкреслює, що цифрова трансформація фінансового сектору, зумовлена розвитком фінтеху та цифрових платформ, призводить до зміни конкурентного середовища і бізнес-моделей банківських установ, а також до посилення ролі даних як стратегічного ресурсу [20]. У результаті формуються передумови для розвитку платформних фінансових сервісів, цифрових екосистем та нових моделей взаємодії учасників фінансового ринку.

Додатково слід відзначити, що фінтех-екосистема виконує функцію каталізатора інноваційного розвитку банківського бізнесу. Завдяки взаємодії з фінтех-компаніями банківські установи отримують доступ до нових технологій у сфері штучного інтелекту, великих даних, блокчейну, хмарних обчислень та цифрової ідентифікації, що дозволяє підвищувати ефективність операційної діяльності та якість клієнтського обслуговування [2, 155; 9, 195].

Фінтех-екосистема включає різні елементи – стартапи, банківські установи, регуляторів, технологічні платформи та клієнтів – які взаємодіють у межах цифрового середовища. Кожен із цих елементів формує інноваційні стимули та впливає на трансформацію банківського бізнесу через розвиток нових продуктів, сервісів і бізнес-моделей (табл. 2) [9; 15].

Таблиця 2

Роль і вплив елементів fintech-екосистеми на банківські установи

Елемент екосистеми	Роль у системі розвитку FinTech	Вплив на банківські установи
FinTech-компанії	генерація інновацій	швидке створення та впровадження цифрових сервісів
Банківські установи	фінансова та технологічна інфраструктура	інтеграція API, розвиток цифрових каналів і платформних рішень
Клієнти	драйвер попиту	персоналізація фінансових послуг та зростання вимог
Регулятор	нормативно-правове забезпечення та нагляд	формування умов для розвитку open banking та конкуренції

Джерело: складено авторами на основі [9; 15].

Аналіз табл. 2 показує, що фінтех-екосистема формує мультиакторну модель інновацій, у межах якої банківські установи поступово втрачають роль єдиного центру надання фінансових послуг. Їх функції трансформуються у напрямі платформних провайдерів, що забезпечують інтеграцію сервісів, управління даними та взаємодію з іншими учасниками ринку.

Розвиток FinTech охоплює суміжні сегменти фінансового ринку, формуючи цілісну інноваційну фінансову екосистему, що забезпечує синергію фінансових послуг та сприяє розширенню їх доступності, підвищенню ефективності та зниженню вартості обслуговування для споживачів [9, 196].

Важливу роль у розвитку фінтех-екосистеми відіграють цифрові платформи та відкриті API, які забезпечують інтеграцію банківських сервісів у сторонні цифрові продукти та сприяють формуванню екосистемної моделі фінансових послуг [1]. Це створює умови для розвитку персоналізованих фінансових рішень, орієнтованих на потреби клієнтів і заснованих на аналізі великих масивів даних [4].

Таким чином, фінтех-екосистема виступає інтегрованим середовищем інновацій, що трансформує традиційну модель банківського бізнесу у напрямі платформізації та посилення взаємодії між учасниками фінансового ринку.

Сучасний етап розвитку банківського сектору характеризується системною цифровою трансформацією, зумовленою розвитком фінансових технологій, відкритого банкінгу та нових моделей взаємодії учасників фінансового ринку [5; 7].

Основні напрями цифрової трансформації банківських установ наведено на рис. 2.

Як видно з рис. 2, цифрова трансформація банківських установ має комплексний характер і охоплює розвиток цифрових каналів обслуговування, впровадження інноваційних фінансових технологій, формування цифрових екосистем, автоматизацію внутрішніх процесів, посилення кібербезпеки та розвиток персоналізованих фінансових сервісів.

Одним із ключових напрямів цифрової трансформації є розвиток дистанційних каналів обслуговування та повна цифровізація взаємодії з клієнтами. Банківські установи активно переходять від традиційних моделей обслуговування до багатоканальних цифрових платформ, що забезпечують доступ до фінансових послуг у режимі реального часу. Такий підхід сприяє підвищенню доступності, швидкості та зручності банківських операцій, а також зниженню операційних витрат фінансових установ [1; 5, 61].

Рис. 2. Основні напрями цифрової трансформації банківських установ

Джерело: побудовано авторами на основі [5; 7].

Другим важливим напрямом є впровадження інноваційних фінансових технологій, зокрема штучного інтелекту, великих даних, хмарних рішень та автоматизованих систем управління ризиками. Використання цих технологій дозволяє банківським установам підвищувати якість кредитного скорингу, удосконалювати аналітику поведінки клієнтів та оптимізувати внутрішні бізнес-процеси. У результаті формується більш гнучка та адаптивна модель банківського бізнесу, здатна швидко реагувати на зміни ринкового середовища [4; 7, 92].

Третім напрямом є розвиток цифрових екосистем і платформної моделі банківської діяльності. Банківські установи поступово трансформуються з традиційних фінансових посередників у платформи, що об'єднують фінтех-компанії, постачальників цифрових сервісів та клієнтів. Така модель сприяє розширенню спектра фінансових послуг, формуванню інноваційних продуктів та посиленню конкуренції на ринку фінансових послуг [2; 5, 61].

Окремо слід виділити цифровізацію внутрішніх процесів банківських установ, зокрема автоматизацію операційної діяльності, впровадження електронного документообігу та цифрових систем управління даними. Це дозволяє підвищити ефективність управління ресурсами банку, мінімізувати ризики людського фактору та забезпечити більшу прозорість операцій [1; 7, 96].

Важливим стратегічним напрямом є також посилення кібербезпеки та захисту фінансових даних клієнтів. У міру зростання цифровізації банківських послуг підвищується значення впровадження сучасних систем захисту інформації, багаторівневої автентифікації та моніторингу транзакцій у режимі реального часу. Це є необхідною умовою забезпечення довіри до цифрових банківських сервісів та стабільності фінансової системи [4; 13, 25].

Крім того, значну роль відіграє розвиток персоналізованих фінансових послуг на основі аналізу великих масивів даних. Банківські установи переходять до моделі клієнтоорієнтованого сервісу, де фінансові продукти адаптуються під індивідуальні потреби користувачів, що підвищує їхню лояльність і конкурентоспроможність банківських установ [2, 154; 4; 15, 192].

Таким чином, основні напрями цифрової трансформації банківських установ формуються під впливом фінансових технологій і охоплюють розвиток цифрових каналів обслуговування, впровадження інноваційних технологій, платформізацію банківського бізнесу, автоматизацію внутрішніх процесів, посилення кібербезпеки та персоналізацію фінансових послуг. Сукупність цих змін визначає нову архітектуру банківського сектору в умовах цифрової економіки [1; 5].

Нормативно-правове регулювання відкритого банкінгу в Україні формує фундаментальні умови для трансформації фінансового сектору, забезпечуючи правову визначеність, технологічну сумісність та безпеку обміну фінансовими даними між учасниками ринку. Його розвиток безпосередньо пов'язаний із модернізацією платіжної інфраструктури та інтеграцією України у європейський фінансовий простір.

Ключовим нормативним актом, що визначає правові засади відкритого банкінгу, є Закон України «Про платіжні послуги». Він запроваджує нову архітектуру платіжного ринку, передбачає появу небанківських надавачів платіжних послуг, регулює доступ до рахунків клієнтів через API та встановлює вимоги до безпеки обробки фінансових даних [12]. Таким чином, закон формує конкурентне середовище, у якому банки поступово втрачають монополію на клієнтські дані, що стимулює розвиток фінтех-інновацій.

Важливим етапом становлення нормативної бази є затвердження Національним банком України Положення про відкритий банкінг в Україні, яке визначає організаційні та технологічні засади його функціонування, порядок взаємодії учасників ринку, вимоги до відкритих API та механізми захисту даних. Документ забезпечує практичну імплементацію законодавчих норм і створює основу для розвитку конкурентної фінтех-екосистеми [11].

Стратегічні орієнтири розвитку фінансового сектору визначені у Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2030 року. У ній відкритий банкінг розглядається як один із ключових драйверів цифровізації, підвищення конкуренції та розширення доступу до фінансових послуг. Документ також підкреслює необхідність гармонізації законодавства України з європейськими стандартами та розвитку API-економіки [14].

Регуляторна політика Національного банку України деталізує практичні механізми впровадження відкритого банкінгу, зокрема технічні стандарти API, вимоги до кібербезпеки та поетапність імплементації. Це формує безпечне та прозоре середовище для обміну фінансовими даними між банками та сторонніми постачальниками послуг [10; 11].

Нормативно-правова база у цілому забезпечує баланс між інноваційним розвитком і фінансовою стабільністю, створюючи інституційні передумови для формування відкритого банкінгу в Україні (табл. 3).

Таблиця 3

Нормативно-правові інструменти розвитку відкритого банкінгу в Україні

Документ	Роль у регулюванні	Вплив на розвиток open banking
Закон України «Про платіжні послуги»	формування правової основи платіжного ринку	запровадження відкритого банкінгу, доступу до рахунків через API, розвиток небанківських платіжних установ
Положення про відкритий банкінг в Україні (НБУ)	нормативне регулювання механізмів функціонування open banking	стандартизація API, визначення учасників ринку та правил обміну даними
Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2030 року	стратегічне планування розвитку фінансової системи	цифровізація фінансових послуг, розвиток API-економіки та інтеграція до фінансового простору ЄС
Нормативні акти та методичні рекомендації НБУ	регуляторне та методичне забезпечення	забезпечення кібербезпеки, технічних стандартів і захисту фінансових даних

Джерело: складено авторами на основі [10; 11; 12; 14].

Нормативна база (див. табл. 3) створює інституційні передумови для розвитку відкритого банкінгу, забезпечуючи баланс між інноваціями, конкуренцією та фінансовою безпекою. Це сприяє інтеграції України у європейський фінансовий простір і підвищенню конкурентоспроможності фінансового сектору.

Загалом, нормативно-правове регулювання відкритого банкінгу має комплексний позитивний вплив на фінансовий сектор: воно стимулює конкуренцію, знижує бар'єри входу для фінтех-компаній, сприяє розвитку інноваційних сервісів і підвищує прозорість фінансових операцій. Водночас його впровадження потребує модернізації IT-інфраструктури банків, посилення кіберзахисту та адаптації бізнес-моделей до нових умов конкуренції.

Таким чином, нормативно-правове регулювання відкритого банкінгу виступає системоутворюючим чинником трансформації фінансового сектору України, забезпечуючи поєднання інноваційності, конкурентності та фінансової стабільності.

Подальша інтеграція банківських установ у фінтех-екосистему цифрової економіки є закономірним етапом еволюції фінансового сектору, що зумовлений переходом від традиційної моделі банкінгу до платформних і партнерських бізнес-моделей. У сучасних умовах банки поступово трансформуються з ізольованих фінансових інститутів у ключових учасників відкритих цифрових екосистем, які об'єднують фінтех-компанії, технологічних провайдерів і споживачів фінансових послуг [18; 19].

Модель інтеграції банківських установ у фінтех-екосистему цифрової економіки відображає розвиток платформних бізнес-моделей, API-економіки та мережевих форм взаємодії між учасниками ринку (рис. 3) [4; 18; 19].

Одним із ключових напрямів є розвиток моделі Banking-as-a-Service (BaaS), яка передбачає інтеграцію банками сторонніх фінтех-рішень у власну інфраструктуру. Це дозволяє розширювати спектр цифрових сервісів, знижувати витрати на інновації та підвищувати швидкість їх впровадження [18].

Важливим елементом виступає розвиток відкритих API-екосистем, що забезпечують стандартизований і безпечний обмін даними між фінансовими установами та зовнішніми сервісами. Це сприяє формуванню комплексних фінансових платформ, у межах яких клієнти отримують доступ до широкого спектра послуг у єдиному цифровому середовищі [18; 19].

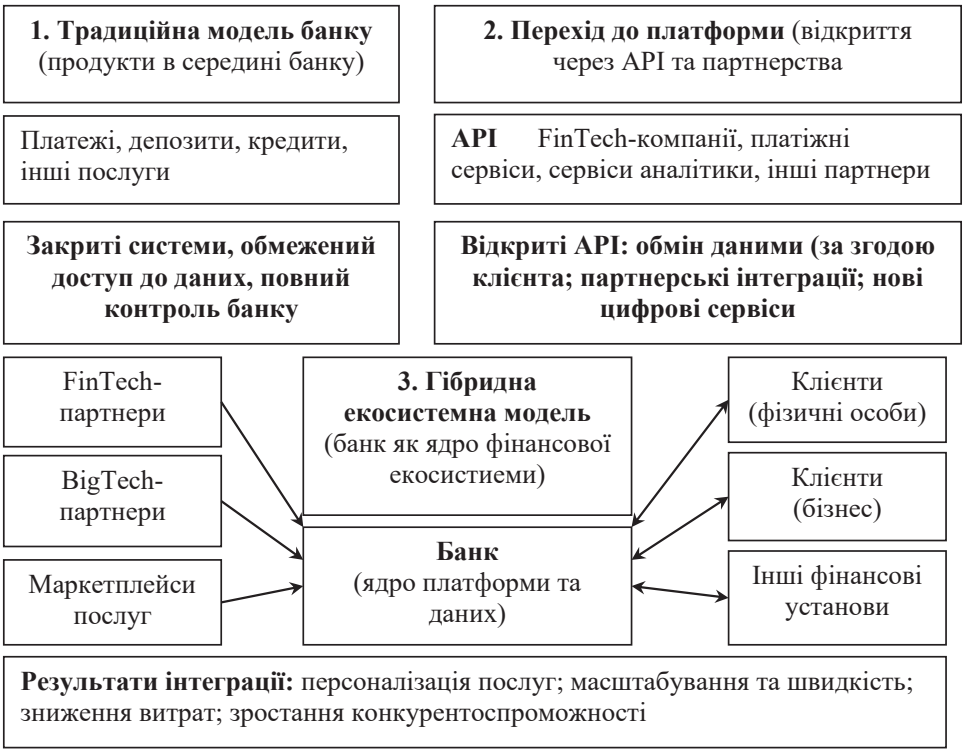

Рис. 3. Модель інтеграції банків у фінтех-екосистему

Джерело: побудовано авторами на основі [4; 18; 19].

Перспективним напрямом є активне впровадження цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, аналітики великих даних та автоматизованих систем прийняття рішень. Це підвищує ефективність взаємодії банків із фінтех-партнерами, покращує якість оцінки ризиків та сприяє розвитку персоналізованих фінансових продуктів [4].

Також спостерігається тенденція формування цифрових екосистем навколо великих фінансових і технологічних платформ, у межах яких банки поступово переходять від ролі традиційних постачальників послуг до учасників багатосторонніх цифрових ринків [19].

Водночас інтеграція банківських установ у фінтех-екосистему супроводжується необхідністю вирішення питань кібербезпеки, регуляторної адаптації та трансформації організаційних моделей управління. Попри це, зазначені виклики водночас стимулюють підвищення цифрової зрілості банківських установ [4; 8].

Таким чином, інтеграція банківських установ у фінтех-екосистему цифрової економіки передбачає розвиток партнерських моделей співпраці, розширення API-економіки, впровадження інноваційних технологій та формування платформних фінансових екосистем, що забезпечує перехід до більш відкритої, клієнтоорієнтованої та інноваційної архітектури банківського сектору.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що відкритий банкінг і фінтех-екосистема виступають ключовими чинниками трансформації банківського бізнесу в умовах цифрової економіки. Узагальнення теоретичних підходів до трактування цих категорій дозволило встановити їх системний характер як взаємопов'язаних елементів цифрової фінансової інфраструктури, що забезпечують обмін даними, розвиток інноваційних сервісів і формування нових моделей фінансового посередництва.

Еволюція концепції відкритого банкінгу свідчить про його трансформацію від інструменту регуляторної лібералізації до стратегічного драйвера розвитку конкуренції на ринку фінансових послуг. Встановлено, що відкритий банкінг сприяє демонополізації доступу до фінансових даних, розширенню участі фінтех-компаній і формуванню більш клієнтоорієнтованого фінансового середовища.

Аналіз функціонування фінтех-екосистеми підтвердив її багаторівневий і мережевий характер, що базується на взаємодії банків, фінтех-компаній і технологічних платформ. Така взаємодія забезпечує прискорення інноваційних процесів, розширення спектра фінансових послуг та підвищення ефективності банківського бізнесу.

Дослідження основних напрямів цифрової трансформації банківських установ засвідчило домінування процесів платформізації, розвитку дистанційного обслуговування, впровадження інтелектуальних технологій обробки даних та посилення кібербезпеки. У сукупності ці зміни формують нову архітектуру банківського сектору, орієнтовану на гнучкість, ефективність та інноваційність.

Оцінка нормативно-правового регулювання відкритого банкінгу в Україні показала його позитивний вплив на розвиток фінансового сектору через стимулювання конкуренції, гармонізацію із європейськими стандартами та створення правових умов для розвитку API-економіки. Водночас регуляторне середовище потребує подальшого вдосконалення з урахуванням динамічного розвитку цифрових фінансових технологій та необхідності забезпечення балансу між інноваціями і фінансовою стабільністю.

Обґрунтування перспектив інтеграції банків у фінтех-екосистему підтвердило поступовий перехід до платформних бізнес-моделей, розвиток Banking-as-a-Service, розширення API-інфраструктури та поглиблення партнерства між банками і фінтех-компаніями. Це формує основу для створення інтегрованих цифрових фінансових екосистем нового покоління.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у поглибленому вивченні механізмів функціонування відкритих фінансових платформ, оцінюванні ризиків кібербезпеки в умовах розвитку API-економіки, а також дослідженні впливу штучного інтелекту та великих даних на трансформацію бізнес-моделей банківських установ у межах фінтех-екосистеми цифрової економіки.

Література:

1. Береславська, О. І. (2024). Трансформація банківських послуг в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*, 60. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-99

Bereslavska, O. I. (2024). Transformatsiia bankivskykh posluh v umovakh tsyfrovizatsii [Transformation of banking services under digitalization]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and Society], 60. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-99

2. Бурцев, Я. І. (2024). Розвиток фінансових технологій та сучасні тренди в банківській сфері. *Економіка, управління та адміністрування,* 2 (108), 152–159. https://doi.org/10.26642/jen-2024-2(108)-152-159

Burtsev, Ya. I. (2024). Development of financial technologies and modern trends in banking [Rozvytok finansovykh tekhnolohii ta suchasni trendy v bankivskii sferi]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia* [Economy, Management and Administration], 2(108), 152–159. https://doi.org/10.26642/jen-2024-2(108)-152-159

3. Гринчишин, Я. М. (2025). Відкритий банкінг як драйвер розвитку ринку фінансових послуг. *Економіка та суспільство,* 77. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-91

Hrynchyshyn, Ya. M. (2025). Vidkrytyi bankinh yak draiver rozvytku rynku finansovykh posluh [Open banking as a driver of financial services market development]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and Society], 77. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-91

4. Демчишак, Н. Б., Лоїк, Р. В., Лоїк, А. В. (2024). Розвиток цифрових технологій у банківській системі України: інновації в кредитуванні, ризики та перспективи. *Економіка та суспільство,* 61. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-2

Demchyshak, N. B., Loik,R. V., Loik A. V. (2024). Rozvytok tsyfrovykh tekhnolohii u bankivskii systemi Ukrainy: innovatsii v kredytuvanni, ryzyky ta perspektyvy [Development of digital technologies in the banking system of Ukraine: innovations, risks and prospects]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and Society], https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-2

5. Жердецька, Л. В., Коцина, Д. О., Крижановський, О. О. (2024). Трансформація банківського бізнесу в умовах розвитку цифрової економіки. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету,* 3-4 (316-317), 55-62. https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-3-4-316-317-55-62

Zherdetska, L. V., Kotsyna, D. O., Kryzhanovskyi, O. O. (2024). Transformatsiia bankivskoho biznesu v umovakh rozvytku tsyfrovoi ekonomiky [Transformation of banking business in the context of digital economy development]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytet*u [Scientific Bulletin of Odessa National Economic University], 3–4(316–317), 55–62. https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-3-4-316-317-55-62

6. Іванишина, О. С., Ваховська, А. А., Бабій, Я. М. (2026). Відкритий банкінг як інституційна основа формування інноваційної підприємницької культури. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*: серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, 40(68). С. 147–153. DOI: https://doi.org/10.25264/2311-5149-2026-40(68)-147-153

Ivanyshyna, O. S., Vakhovska, A. A., Babii, Ya. M. (2026). Vidkrytyi bankinh yak instytutsiina osnova formuvannia innovatsiinoi pidpryiemnytskoi kultury [Open banking as an institutional basis for innovative entrepreneurial culture formation]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» : seriia «Ekonomika» : naukovyi zhurnal. Ostroh : Vyd-vo NaUOA* [Scientific Notes of the National University “Ostroh Academy”. Economics Series], 40(68), 147–153. https://doi.org/10.25264/2311-5149-2026-40(68)-147-153

7. Коваленко, В. В. (2021). Цифрова трансформація банківського сектору економіки України. *Фінанси України,* 3, 84-98. DOI: https://doi.org/10.33763/finukr2021.03.084

Kovalenko, V. V. (2021). Tsyfrova transformatsiia bankivskoho sektoru ekonomiky Ukrainy [Digital transformation of the banking sector of Ukraine]. *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], 3, 84–98. https://doi.org/10.33763/finukr2021.03.084

8. Кретов, Д., Кретова, О. (2025). Цифрова зрілість банківського сектору: світові тенденції та реалії України. *Проблеми системного підходу в економіці,* 3 (100), 71 – 78. DOI: https://doi.org/10.32782/2520-2200/2025-3-10

Kretov, D., Kretova, O. (2025). Tsyfrova zrilist bankivskoho sektoru: svitovi tendentsii ta realii Ukrainy [Digital maturity of the banking sector: global trends and Ukraine's realities]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi* [Problems of Systemic Approach in Economics], 3(100), 71–78. https://doi.org/10.32782/2520-2200/2025-3-10

9. Луців, Б. Л., Чайковський, Я. І. (2024). Виклики та тренди розвитку FinTech на банківському, страховому та фондовому ринках. *Інноваційна економіка,* 3, 193-199. DOI: 10.37332/2309-1533.2024.3.24

Lutsiv, B. L., Chaikovskyi, Ya. I. (2024). Vyklyky ta trendy rozvytku FinTech na bankivskomu, strakhovomu ta fondovomu rynkakh [Challenges and trends in FinTech development in banking, insurance and stock markets]. *Innovatsiina ekonomika* [Innovative Economy], 3, 193–199. https://doi.org/10.37332/2309-1533.2024.3.24

10. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/ (2026, квітня, 08).

Ofitsiinyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Official website of the National Bank of Ukraine]. <https://bank.gov.ua/ua/>. (2026, April, 08) [in Ukrainian].

11. Про затвердження Положення про відкритий банкінг в Україні : постанова Правління Національного банку України від 5 липня 2025 року № 80. Офіційний сайт Верховної ради України. Дата оновлення 03.04.2026. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0080500-25#Text>. (2026, квітня, 10).

Pro zatverdzhennia Polozhennia pro vidkrytyi bankinh v Ukraini [On approval of the Regulation on open banking in Ukraine] : postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy vid 5 lypnia 2025 roku № 80 [Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated July 5, 2025 No. 80*]. Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Data onovlennia 03.04.2026 [Update date 04.03.2026]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0080500-25#Text>. (2026, April, 10) [in Ukrainian].

12. Про платіжні послуги : Закон України від 30 червня 2021 року № 1591-IX. Офіційний сайт Верховної ради України. Дата оновлення 26.15.2025. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>. (2026, квітня, 14).

Pro platizhni posluhy [On Payment Services] : Zakon Ukrainy vid 30 chervnia 2021 roku № 1591-IX [Law of Ukraine, 1591-IX of June 30, 2021. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Update date 26.15.2025. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>. (2026, April, 14) [in Ukrainian].

13. Пшик, Б. І. (2025). Вплив цифровізації на фінансову стабільність банківської системи та економічну безпеку держави. *Фінансовий простір,* 3 (57), 20-27. DOI: https://doi.org/10.30970/fp.3(57).2025.202930

Pshyk B. I. (2025). Vplyv tsyfrovizatsii na finansovu stabilnist bankivskoi systemy ta ekonomichnu bezpeku derzhavy [Impact of digitalization on financial stability of the banking system and economic security of the state]. F*inansovyi prostir* [Financial Space], 3(57), 20–27. https://doi.org/10.30970/fp.3(57).2025.202930

14. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2030 року, 59. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=18 (2026, квітня, 15).

Stratehiia rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy do 2030 roku [Strategy for the development of the financial sector of Ukraine until 2030]. *Ofitsiinyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy* [Official website of the National Bank of Ukraine]., 59. <https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=18>. (2026, April, 15) [in Ukrainian].

15. Яцкевич, І. В. (2022). Екосистема fintech на ринку фінансових послуг: особливості, форми взаємодії та розвиток. *Економічний простір,* 180, 190-194. DOI: https://doi.org/10.32782/2224-6282/180-31

Yatskevych, I. V. (2022). Ekosystema fintech na rynku finansovykh posluh: osoblyvosti, formy vzaiemodii ta rozvytok [FinTech ecosystem in the financial services market: features, forms of interaction and development]. *Ekonomichnyi prostir* [Economic Space], 180, 190–194. https://doi.org/10.32782/2224-6282/180-31

16. Gomber, P., Koch, J.-A., Siering, M. (2017). Digital finance and FinTech: *Current research and future research directions. Journal of Business Economics, 87*(5), 537–580. https://doi.org/10.1007/s11573-017-0852-x

17. King, B. Bank 4.0: Banking Everywhere, Never at a Bank. Hoboken, NJ : John Wiley & Sons, 2018. 352.

18. Kretov, D., Kretova, O., Zherdetska, L., Chaikovskyi, Ya. (2024). Digitalization management in the corporate banking sector of Ukraine. *Economics Ecology Socium*, 8 (3), 92-103. DOI https://doi.org/10.61954/2616-7107/2024.8.3-8

19. Łasak P., Williams J. (eds.). (2023). Digital Transformation and the Economics of Banking: Economic, Institutional, and Social Dimensions. Routledge International Studies in Money and Banking. Taylor & Francis, 244. DOI: 10.4324/9781003340454 ISBN: 9781003340454

20. Vives, X. (2019). Digital disruption in banking. Annual Review of Financial Economics, 11, 243272. https://doi.org/10.1146/annurev-financial-100719-120854